

ویژگی های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنندج،

سال ۱۳۹۲

دکتر احمد وهابی^۱

ahmadvahabi1348@gmail.com

نویسنده مسئول: کردستان، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، دانشکده‌ی بهداشت گروه بهداشت عمومی

دریافت: ۹۲/۶/۱۳ پذیرش: ۹۲/۸/۲۰

چکیده

زمینه و هدف: استاد مهم‌ترین و اساسی‌ترین عامل موفقیت در تحقق اهداف آموزشی در هر موسسه دانشگاهی می‌باشد. آگاهی از نظرات دانشجویان در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی به ما کمک می‌کند تا در تنظیم فعالیت‌های تدریس و ارزیابی آموزشی با آگاهی تصمیم بگیریم. مطالعه‌ی حاضر با هدف تعیین ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنندج انجام گردید.

روش بررسی: پژوهش حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی از نوع مقطعی است. جامعه‌ی مورد بررسی تمامی دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنندج بودند که حداقل ۲ ترم تحصیلی را گذرانده و در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند که از بین آن‌ها ۳۸۴ نفر به روش تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش سوالات دموگرافیک و سوالات مربوط به خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی بود که توسط دانشجویان تکمیل گردید.

یافته‌ها: از نظر دانشجویان، مهم‌ترین گویه‌ها، تسلط استاد بر موضوع مورد تدریس، دانش عمومی در مورد درس مورد تدریس، کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجویان و سابقه‌ی تدریس استاد و کم‌اهمیت‌ترین مشخصه‌های یک استاد خوب دانشگاهی شامل انجام حضور و غیاب، برگزاری کوئیز و امتحان میان ترم، رتبه‌ی دانشگاهی استاد و رعایت آیین‌نامه‌ی آموزشی و حذف دانشجویانی که بیش از حد مجاز غیبت دارند، بودند. بین جنس دانشجویان و رشته‌ی تحصیلی با حیطه‌های شش گانه ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده نشد ($P > 0/05$).

نتیجه‌گیری: توان علمی استاد از مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب در این مطالعه بود که در کنار سابقه‌ی تدریس می‌تواند باعث پیشرفت کیفیت آموزشی شود؛ لذا دانشگاه‌ها بایستی در انتخاب اساتید، از مدرسین با توان علمی بالا و آشنا با روش‌های ارتباطی و شیوه‌های مناسب برخورد با دانشجویان استفاده نمایند.

واژگان کلیدی: استاد خوب، ویژگی، دانشگاه، دانشجوی، دیدگاه

مقدمه

مطلوب هدف های آموزشی است که می‌تواند نواقص کتب آموزشی را جبران نماید و یا با ناتوانی و یا عدم کفایت خود، محیط آموزشی را غیر فعال و غیر جذاب نماید (۲).

آموزش فرایندی است که شامل شناسایی سطوح یادگیری و تصمیم‌گیری در مورد مداخله‌های سرعت بخش یادگیری است (۱). استاد مهم‌ترین و اساسی‌ترین عامل موفقیت

۱ - کارشناس ارشد حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین، دانشکده بهداشت، گروه بهداشت عمومی، مدرس دانشگاه علوم پزشکی کردستان

۲- دانشجوی دکتری تخصصی حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

تدریس خودشان را با نیازها و توانایی ها و استعداد آنان هماهنگ می‌کنند (۵). سوتکین و همکاران معتقد هستند که آموزش بالینی با کیفیت از آموزش معمولی بهتر است و این نوع آموزش با الهام بخشیدن، حمایت، درگیر کردن فعال دانشجویان در امور آموزشی و ارتباط با آنها به دست می‌آید (۶). در مطالعه‌ی سلطانی عربشاهی و قادری تحقیقی در دانشگاه علوم پزشکی ایران با هدف تدوین شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان و اساتید چنین بیان شده است: معلمان اثربخش کسانی هستند که دارای ویژگی‌های توالی نظام دار و منطقی در تدریس، سازماندهی مناسب در زمان تدریس، اخلاق مناسب، توانایی ایجاد فضای مطلوب برای تدریس و یادگیری، تحریک و تشویق برای یادگیری مستقل و بازخورد کافی به دانشجو باشند (۷).

یکی از متداول‌ترین روش‌هایی که در بیشتر کشورها و از جمله ایران به منظور تعیین معیارهای یک استاد خوب استفاده می‌شود، نظر خواهی از دانشجویان می‌باشد (۹ و ۸). مطالعه‌ی مظلومی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی یزد بیان می‌کند که توانایی برقراری ارتباط با دانشجو و داشتن تجربه‌ی تدریس از مهم ترین معیارهای یک استاد خوب می‌باشد (۲). در مطالعه‌ی عابدینی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان خصوصیات از قبیل شیوایی بیان، پذیرا و هم زبان بودن و تسلط به موضوع درس از مهم ترین خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی معرفی شده‌اند (۱۰). مطالعه‌ی راد و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، شایستگی حرفه ای و ارتباط مناسب با دانشجو را از مهم ترین خصوصیات یک استاد بالینی بیان کرده است (۱۱). در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در مورد شاخص‌های تدریس اثربخش انجام شده است موارد تسلط استاد بر موضوع درس، انتقال شفاف و واضح مطالب درسی هم از نظر اساتید

دانشجویان قشر آگاه هر جامعه ای را تشکیل می دهند و از خصوصیات مهم هر دانشگاه این است که اهداف، برنامه ها و روش های آن با نیازها و ویژگی های روانی و اجتماعی دانشجویان هماهنگ و سازگار باشد. برای رسیدن به اهداف تعلیم و تربیت، هر دانشگاهی بایستی اساتیدی با ویژگی های شایسته داشته باشد. به منظور رسیدن به این اهداف، دانشگاه ها ملاک هایی را برای تعیین شایستگی اساتید خود تعیین نموده و با استفاده از آنها عملکرد آنها را مورد بررسی و مطالعه قرار می دهند و اساتید نمونه ی خود را مشخص نموده، با استفاده از دانش و توانایی آنان کیفیت آموزشی خود را ارتقا می بخشند. اساتید علاوه بر اینکه می توانند از متخصصین مسایل آموزشی باشند بلکه الگو و راهنمای فراگیران در امور آموزشی بوده و با مشاوره و راهنمایی دانش پژوهان می توانند مشکل گشای آنها باشند (۳).

امروزه با توجه به پیشرفت سریع علوم و تکنولوژی، نه می توان به تمامی دانش دست یافت و نه می توان هر فردی را با هر ویژگی به تدریس گمارد (۴). با توجه به این واقعیت که نقش مهم استاد و تعامل بین استاد و دانشجو در امر آموزش و شناخت ویژگی های یک استاد خوب و مطلوب از نظر آموزش گیرنده ها در موفقیت دانشگاه در تربیت نیروهای مهم و ارزشمند بسیار مهم است؛ لذا دانشگاه ها بایستی به این مساله توجه ویژه ای داشته باشند و در به کار گیری مدرسین خصوصیات مهم آموزشی و تربیتی آنها را مد نظر داشته باشند و در صورتی که دانشجویان و اساتید با نظرات و دیدگاه های همدیگر آشنایی داشته باشند، روند آموزش و پرورش به نحو مطلوبی اجرا خواهد شد و دانشجویان با عشق و علاقه بیشتری در کلاس های درس حضور یافته و در مسیر تعالی آموزش و دانشگاه قدم بر خواهند داشت (۳). گلاور و بروینگ اعتقاد دارند که اساتید خوب برای دانشجویان خود، الگوی مناسبی جهت اجرای نقش هستند که چگونگی همکاری جمعی و مفید با دیگران را به آنها آموزش داده و شیوه های

و هم از دیدگاه دانشجویان بیشترین نمره را کسب نموده‌اند (۱۲). مطالعه‌ی انجام شده توسط درگاهی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز تسلط استاد بر موضوع مورد تدریس، قدرت بیان او، انتقال خوب مطالب آموزشی توسط ایشان و احترام به دانشجو و حفظ شخصیت او بیشترین و مهم ترین خصوصیات یک استاد توانمند برای تدریس از دیدگاه دانشجویان بوده اند (۱۳).

نظر به اینکه مطالعات فراوانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب انجام شده است و ویژگی‌های متعددی را در مورد یک استاد خوب دانشگاهی بیان نموده‌اند ولی در دانشگاه‌های وزارت علوم چنین مطالعاتی کمتر صورت گرفته است؛ مطالعه‌ی حاضر با هدف تعیین خصوصیات و ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنجند طراحی و اجرا گردید.

روش بررسی

در این مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ انجام گردید. با استفاده از فرمول حجم نمونه $(N = Z^2 * pq/d^2)$ ، تعداد ۳۸۴ نفر از دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنجندج به روش تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. معیار ورود دانشجویان به مطالعه داشتن حداقل دو ترم تحصیل در دانشگاه بود. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه‌ی محقق ساخته مشتمل بر دو قسمت بود. قسمت اول در برگیرنده‌ی مشخصات فردی افراد از قبیل جنس، سن، وضعیت تاهل، مقطع تحصیلی، ترم تحصیلی، رشته‌ی تحصیلی و قسمت دوم محتوی ۳۷ سوال بسته با مقیاس پنج درجه ای لیکرت (بسیار مهم، مهم، بی نظر، کم اهمیت و بی اهمیت) در شش حیطه‌ی دانش پژوهی (شش سوال)، مهارت‌های تدریس (نه سوال)، مهارت‌های ارزشیابی

(پنج سوال)، رعایت قوانین آموزشی (چهار سوال)، ارتباط بین فردی (چهار سوال) و ویژگی های فردی (نه سوال) در مورد معیارهای مورد نیاز یک استاد خوب دانشگاهی بود. با توجه به اینکه این مطالعه در زمینه‌ی تخصصی رشته‌ی آموزش پزشکی می‌باشد برای تعیین روایی پرسشنامه، نظر ۵ نفر از متخصصین آموزش پزشکی (Medical Education) پرسیده شد و پرسشنامه توسط آن‌ها، تایید گردید. برای بررسی پایایی آن از Test-Retest استفاده گردید. برای این منظور (بررسی پایایی) پرسشنامه در اختیار ۲۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علمی کاربردی سنجندج قرار گرفت و تکمیل گردید. مرحله‌ی دوم پرسشنامه دو هفته بعد تکمیل شد و ضریب همبستگی محاسبه گردید که مقدار آن ۰.۸۵ به دست آمد. شیوه‌ی نمره دهی به سوالات پرسشنامه بین صفر تا ۴ در نظر گرفته شد به این صورت که برای عبارت بسیار مهم نمره‌ی ۴ و برای عبارت بی اهمیت نمره‌ی صفر در نظر گرفته شد. برای جمع آوری داده‌ها، پرسشنامه‌ها در اختیار دانشجویان قرار گرفت. اهمیت این مطالعه و مهم بودن نظر آن‌ها در صورت تکمیل نمودن دقیق پرسشنامه‌ها به آنان یادآوری گردید. همچنین به آنان اطمینان داده شد که پاسخ آنها کاملاً محرمانه خواهد ماند. داده های جمع آوری شده با آزمون های آمار توصیفی از قبیل توزیع فراوانی برخی مشخصات دموگرافیک و آزمون کای اسکوتر جهت تعیین رابطه متغیرها با هم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای مراعات ملاحظات اخلاقی، شرکت در مطالعه‌ی اختیاری بوده و پرسشنامه‌ها بدون نام در اختیار دانشجویان قرار گرفتند.

یافته ها

۱۷۴ نفر (۵۵/۱ درصد) از دانشجویان مورد مطالعه پسر و بقیه دختر بودند. میانگین سنی نمونه ها $25/15 \pm 5/52$ سال بود. کمترین و بیشترین سن افراد مورد مطالعه به ترتیب ۱۹ و

قضاوت درست و رعایت عدالت در برخورد با دانشجو (میانگین ۳/۳۱) و برگزاری کوییز و امتحان میان ترم (میانگین ۲/۸) به ترتیب مهم ترین و کم اهمیت ترین ویژگی بودند.

در حیطه‌ی رعایت قوانین آموزشی، حضور به موقع استاد در کلاس درس (میانگین ۳/۱۱) و رعایت آیین‌نامه آموزشی و حذف دانشجویانی که بیش از حد مجاز غیبت داشتند (میانگین ۲/۶۱) به ترتیب مهم ترین و کم اهمیت ترین ویژگی بودند. در حیطه‌ی ارتباط بین فردی، حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او (میانگین ۳/۳۰) و در دسترس بودن استاد در ساعات غیر درسی جهت سوال از او (میانگین ۲/۹۲) به ترتیب مهم ترین و کم اهمیت ترین ویژگی بودند و در حیطه‌ی ویژگی‌های فردی، انتقاد پذیری و منطقی بودن استاد (میانگین ۳/۲۸) و رتبه‌ی دانشگاهی استاد (میانگین ۲/۷۹) به ترتیب مهم ترین و کم اهمیت ترین ویژگی بودند (جدول ۱). آزمون آماری کای اسکور نشان داد که بین جنس و نظر دانشجویان در مورد اکثر گویه‌های مورد بررسی از جمله استفاده از وسایل کمک آموزشی ($p=0/005$)، طرز لباس پوشیدن استاد و ظاهر او ($p=0/03$)، ارزش‌های اخلاقی و دینی ($p=0/001$) رابطه وجود داشت. بین رشته‌ی تحصیلی و گویه‌های استفاده از وسایل کمک آموزشی ($p=0/006$)، شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی ($p=0/001$)، رعایت طول زمان کلاس درس ($p<0/0001$) و طرز لباس پوشیدن استاد و ظاهر او ($p=0/001$) رابطه وجود داشت اما بین جنس و همچنین رشته‌ی تحصیلی دانشجویان با حیطه‌های شش گانه رابطه‌ی آماری معنی داری وجود نداشت و در همه‌ی موارد حیطه‌های شش گانه میزان P-value بیش از ۰/۰۵ بود (جدول ۳).

۵۲ سال بود. ۲۷۶ نفر (۸۷/۳ درصد) از آن‌ها در مقطع کاردانی و بقیه در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل بودند. تعداد ۸۸ نفر (۲۷/۸ درصد) از آن‌ها متاهل و بقیه مجرد بودند. بیشتر آن‌ها در ترم‌های تحصیلی ۵ (۴۱/۱ درصد) و ۶ (۳۰/۴ درصد) بودند و بقیه در ترم‌های ۲، ۳، ۴ و ۷ بودند. تعداد ۱۱۰ نفر (۳۴/۸ درصد) در رشته‌های گروه علوم انسانی و بقیه آن‌ها در رشته‌های گروه مهندسی مشغول به تحصیل بودند. چهار مشخصه مهم یک استاد خوب دانشگاهی از نظر دانشجویان مورد مطالعه شامل تسلط استاد بر موضوع مورد تدریس (میانگین ۳/۶۱)، دانش عمومی در مورد درس مورد تدریس (میانگین ۳/۵۷)، کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجو (میانگین ۳/۳۹) و سابقه‌ی تدریس استاد (میانگین ۳/۳۵) و کم اهمیت ترین مشخصه‌های یک استاد خوب شامل انجام حضور و غیاب و برگزاری کوییز و امتحان میان ترم مشترکا با میانگین ۲/۸۱، رتبه‌ی دانشگاهی استاد (میانگین ۲/۷۹) و رعایت آیین‌نامه‌ی آموزشی و حذف دانشجویانی که بیش از حد مجاز غیبت دارند (میانگین ۲/۶۱) بودند (جدول ۱). از بین شش حیطه‌ی مورد بررسی، حیطه‌ی دانش پژوهی با میانگین ۳/۳۳ مهم ترین و حیطه‌ی رعایت قوانین آموزشی با میانگین ۲/۸۷ دارای کمترین اهمیت از نظر دانشجویان مورد بررسی بوده است (جدول ۲).

در حیطه‌ی دانش پژوهی، ویژگی تسلط استاد بر موضوع درس با میانگین ۳/۶۱ به عنوان اولویت اول و ارجاع دانشجو به منابع درسی با میانگین ۳/۰۲ در اولویت آخر قرار داشت. در حیطه‌ی مهارت‌های تدریس، کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجو (میانگین ۳/۳۹) و استفاده از وسایل کمک آموزشی مناسب مثل مایژیک (میانگین ۲/۹۴) به ترتیب مهم ترین و کم اهمیت ترین ویژگی بودند. در حیطه‌ی مهارت‌های ارزشیابی،

جدول ۱: توزیع فراوانی، انحراف معیار و میانگین نمرات نظرات دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی سنندج در مورد ویژگی های یک استاد خوب دانشگاهی، سال ۱۳۹۲

جنبه	گویه ی مورد بررسی	درجه ی اهمیت				میانگین و انحراف معیار
		بسیار مهم (%)	مهم (%)	بی نظر (%)	کم اهمیت (%)	بی اهمیت (%)
دانش پژوهی	تسلط استاد برموضوع درس	۲۲۲ (۷۰/۳)	۷۶ (۲۴/۱)	۱۲ (۳/۸)	۲ (۰/۶)	۰/۷۱ ± ۳/۶۱
	دانش عمومی در مورد درس مورد تدریس	۲۱۰ (۶۶/۵)	۸۰ (۲۵/۳)	۲۲ (۷)	۴ (۱/۳)	۰/۶۸ ± ۳/۵۷
	ارایه مطالب جدید و به روز	۱۷۰ (۵۳/۸)	۹۶ (۳۰/۴)	۳۸ (۱۲)	۱۰ (۳/۲)	۰/۸۶ ± ۳/۳۴
	ارجاع دانشجو به منابع درسی	۱۱۲ (۳۵/۴)	۱۳۲ (۴۱/۸)	۴۸ (۱۵/۲)	۱۰ (۳/۲)	۰/۹۹ ± ۳/۰۲
	سابقه ی تدریس استاد	۱۷۶ (۵۵/۷)	۸۸ (۲۷/۸)	۴۲ (۱۳/۳)	۶ (۱/۹)	۰/۸۷ ± ۳/۳۵
مهارت های تدریس	علاقه مندی استاد به پژوهش	۱۱۸ (۳۷/۶)	۱۲۸ (۴۰/۵)	۵۲ (۱۶/۵)	۱۸ (۵/۷)	۰/۸۷ ± ۳/۰۹
	داشتن طرح درس و بیان آن برای دانشجو	۱۵۶ (۴۹/۴)	۹۸ (۳۱)	۴۴ (۱۳/۹)	۱۴ (۴/۴)	۰/۹۴ ± ۳/۲۳
	معرفی منابع مورد استفاده جهت تدریس	۱۳۶ (۴۳)	۱۲۴ (۳۹/۲)	۳۰ (۹/۵)	۱۸ (۵/۷)	۰/۹۸ ± ۳/۱۵
	بیان اهمیت هر درس در شروع آن	۱۳۲ (۴۱/۸)	۱۳۲ (۴۱/۸)	۴۰ (۱۲/۷)	۸ (۲/۵)	۰/۸۵ ± ۳/۲۰
	کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجو	۱۸۶ (۵۸/۹)	۸۴ (۲۶/۶)	۳۲ (۱۰/۱)	۱۲ (۳/۸)	۰/۸۶ ± ۳/۳۹
	استفاده از وسایل کمک آموزشی مناسب مثل مایک و	۱۲۶ (۳۹/۹)	۱۰۴ (۳۲/۹)	۴۲ (۱۳/۳)	۲۸ (۸/۹)	۱/۱۶ ± ۲/۹۴
	ایجاد انگیزه در دانشجو جهت مطالعه و تحقیق	۱۴۰ (۴۴/۳)	۱۲۰ (۳۸)	۲۶ (۸/۲)	۲۰ (۶/۳)	۱/۰۲ ± ۳/۱۴
	پرسیدن سوال از دانشجو در جریان تدریس	۱۰۰ (۳۱/۶)	۱۴۲ (۴۴/۹)	۴۰ (۱۲/۷)	۲۴ (۷/۶)	۱/۰۲ ± ۲/۹۴
	شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی	۱۱۰ (۳۴/۸)	۱۳۸ (۴۳/۷)	۴۲ (۱۳/۳)	۱۸ (۵/۷)	۰/۹۷ ± ۳/۰۳
	ارایه ی مباحث درسی به صورت پیوسته و مفهومی	۱۱۸ (۳۷/۳)	۱۴۸ (۴۶/۸)	۲۸ (۸/۹)	۲۲ (۷)	۰/۸۵ ± ۳/۱۵
مهارت های ارزشیابی	قضایات درست و رعایت عدالت در برخورد با دانشجو	۱۸۶ (۵۸/۹)	۸۰ (۲۵/۳)	۲۸ (۸/۹)	۶ (۱/۹)	۱/۰۶ ± ۳/۳۱
	ارزشیابی در شروع و پایان هر مبحث درسی	۱۰۶ (۳۳/۵)	۱۴۴ (۴۵/۶)	۴۴ (۱۳/۹)	۱۸ (۵/۷)	۰/۹۰ ± ۳/۰۴
	برگزاری کوئیز و امتحان میان ترم	۹۶ (۳۰/۴)	۱۲۰ (۳۸)	۶۰ (۱۹)	۲۴ (۷/۶)	۱/۱۱ ± ۲/۸۱
	برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم	۱۱۴ (۳۶/۱)	۱۲۴ (۳۹/۲)	۴۴ (۱۳/۹)	۲۰ (۶/۳)	۱/۰۷ ± ۲/۹۶
رعایت قوانین آموزشی	دادن جزوه مختصر و کم حجم به دانشجو	۱۵۴ (۴۸/۷)	۹۴ (۲۹/۷)	۳۸ (۱۲)	۱۸ (۵/۷)	۱/۰۸ ± ۳/۱۴
	حضور به موقع استاد در کلاس درس	۱۵۶ (۴۹/۴)	۹۰ (۲۸/۵)	۳۸ (۱۲)	۱۴ (۴/۴)	۱/۱۴ ± ۳/۱۱
	رعایت طول زمان کلاس درس	۱۲۴ (۳۹/۲)	۱۰۴ (۳۲/۹)	۵۴ (۱۷/۱)	۲۰ (۶/۳)	۱/۱۰ ± ۲/۹۶
	انجام حضور و غیاب در کلاس	۱۰۸ (۳۴/۲)	۱۱۰ (۳۴/۸)	۵۰ (۱۵/۸)	۲۲ (۷)	۱/۱۹ ± ۲/۸۱
	رعایت آیین نامه آموزشی و حذف دانشجویانی که بیش از حد مجاز غیبت دارند	۱۰۴ (۳۲/۹)	۸۸ (۲۷/۸)	۵۶ (۱۷/۷)	۳۲ (۱۰/۱)	۱/۳۴ ± ۲/۶۱
	برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو	۱۳۸ (۴۳/۷)	۱۱۴ (۳۶/۱)	۴۸ (۱۵/۲)	۶ (۱/۹)	۰/۹۶ ± ۳/۱۵
بین فردی	انعطاف پذیری نسبت به رفتار دانشجو	۱۲۰ (۳۸)	۱۳۰ (۴۱/۱)	۴۰ (۱۲/۷)	۱۸ (۵/۷)	۰/۹۸ ± ۳/۰۶
	حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او	۱۸۲ (۵۷/۶)	۷۸ (۲۴/۷)	۳۰ (۹/۵)	۲۰ (۶/۳)	۱ ± ۳/۳۰
	در دسترس بودن استاد در ساعات غیر درسی جهت سوال از او	۱۰۸ (۳۴/۲)	۱۲۰ (۳۸)	۵۴ (۱۷/۱)	۲۲ (۷)	۱/۰۶ ± ۲/۹۲
ویژگی های فردی	طرز لباس پوشیدن و ظاهر استاد	۱۲۸ (۴۰/۵)	۹۴ (۲۹/۷)	۵۸ (۱۸/۴)	۲۴ (۷/۶)	۱/۱۱ ± ۲/۹۶
	صدا و لهجه ی استاد	۱۲۸ (۴۰/۵)	۹۸ (۳۱)	۵۴ (۱۷/۱)	۲۰ (۶/۳)	۱/۱۳ ± ۲/۹۶
	نگرش استاد نسبت به رشته ی تحصیلی خود و دانشجویان	۱۲۸ (۴۰/۵)	۱۲۸ (۴۰/۵)	۳۴ (۱۰/۸)	۱۶ (۵/۱)	۱ ± ۲/۱۰
	ارزش های اخلاقی و دینی	۱۳۴ (۴۲/۴)	۹۸ (۳۱)	۴۰ (۱۲/۷)	۳۰ (۹/۵)	۱/۱۵ ± ۲/۹۷
	شوخی طبعی استاد	۱۴۴ (۴۵/۶)	۱۱۴ (۳۶/۱)	۲۸ (۸/۹)	۱۸ (۵/۷)	۱/۰۵ ± ۳/۱۴
	انتقاد پذیری و منطقی بودن استاد	۱۷۰ (۵۳/۸)	۹۲ (۲۹/۱)	۳۶ (۱۱/۴)	۱۰ (۳/۲)	۰/۹۶ ± ۳/۲۸
	قاطعیت و سخت گیری استاد	۱۱۲ (۳۵/۴)	۱۳۶ (۳۹/۹)	۵۰ (۱۵/۸)	۱۶ (۵/۱)	۱ ± ۲/۹۸
	سابقه ی طولانی تدریس	۱۳۰ (۴۱/۱)	۱۰۶ (۳۳/۵)	۴۶ (۱۴/۶)	۱۶ (۵/۱)	۱/۱۳ ± ۲/۹۹
	رتبه ی دانشگاهی استاد	۱۱۰ (۳۴/۸)	۹۸ (۳۱)	۵۸ (۱۸/۴)	۳۲ (۱۰/۱)	۱/۱۹ ± ۲/۷۹

جدول ۲: انحراف معیار و میانگین واحدهای مورد بررسی با پاسخ های داده شده به سوالات جنبه های شش گانه یک استاد خوب دانشگاهی، سال ۱۳۹۲

حیطه‌ی مورد بررسی						
شاخص	دانش پژوهی	مهارت‌های تدریس	مهارت‌های ارزشیابی	رعایت قوانین آموزشی	ارتباط بین فردی	ویژگی‌های بین فردی
میانگین	۳/۳۳	۳/۱۳	۳/۰۵	۲/۸۷	۳/۱۱	۳/۰۲
انحراف معیار	۰/۸۳	۰/۹۶	۱/۰۴	۱/۱۹	۱	۱/۰۸

جدول ۳: توزیع فراوانی دانشجویان مورد بررسی در مورد جنبه های شش گانه ویژگی های یک استاد خوب دانشگاهی بر حسب جنس و رشته‌ی

تحصیلی، سال ۱۳۹۲

متغیرها	جنس			رشته تحصیلی		
	حیطه	پسر (%)	دختر (%)	P-value	فنی (%)	انسانی (%)
		P-value				
دانش پژوهی	کم اهمیت یا بی اهمیت	۵/۷	۲/۱	۹/۰۹	۴/۱	۳/۵
	بی نظر	۱۳/۳	۸/۵		۱۱/۲	۱۱/۵
	مهم یا بسیار مهم	۸۱	۸۹/۴		۸۴/۷	۸۵
مهارت‌های تدریس	کم اهمیت یا بی اهمیت	۹/۲	۵/۶	۰/۱۶	۷/۸	۸/۲
	بی نظر	۱۳/۲	۹/۲		۱۲/۱	۱۰
	مهم یا بسیار مهم	۷۷/۶	۸۵/۲		۸۰/۱	۸۱/۸
مهارت‌های ارزشیابی	کم اهمیت یا بی اهمیت	۹/۸	۸/۴	۰/۳۵	۸/۷	۱۰/۹
	بی نظر	۱۵/۵	۱۱/۳		۱۳/۶	۱۳/۶
	مهم یا بسیار مهم	۷۴/۷	۸۰/۳		۷۷/۷	۷۵/۵
رعایت قوانین آموزشی	کم اهمیت یا بی اهمیت	۱۴/۴	۱۴/۱	۰/۶۴	۱۶	۱۱
	بی نظر	۱۶/۷	۱۴/۸		۱۵/۵	۱۶/۴
	مهم یا بسیار مهم	۶۸/۹	۷۱/۱		۶۸/۵	۷۲/۶
ارتباط بین فردی	کم اهمیت یا بی اهمیت	۶/۹	۹/۱	۰/۶۴	۸/۲	۷/۳
	بی نظر	۱۳/۸	۱۳/۴		۱۳/۶	۱۳/۶
	مهم یا بسیار مهم	۷۹/۳	۷۷/۵		۷۸/۲	۷۹/۱
ویژگی های فردی	کم اهمیت یا بی اهمیت	۱۱/۵	۹/۲	۰/۷۷	۱۱/۷	۹/۱
	بی نظر	۱۳/۸	۱۴/۸		۱۳/۱	۱۶/۴
	مهم یا بسیار مهم	۷۴/۷	۷۶		۷۵/۲	۷۴/۵

بحث

می‌دانیم محور اصلی این تحول و توسعه در نظام آموزشی، ارتقا و بهبود کیفیت کار معلم و استاد و شناسایی ویژگی‌های او می‌باشد (۱۰). ارزشیابی اعضای هیات علمی و مدرسین در

تحول اساسی و پایدار در هر جامعه‌ای در گرو متحول شدن نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است و همانطور که

هر موسسه آموزشی یکی از بارزترین برنامه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها می‌باشد و تدارک و توسعه‌ی برنامه ارزشیابی یک استاد خوب از اولویت‌های مهم یک موسسه‌ی آموزشی محسوب می‌گردد (۱۴). در این مطالعه تسلط استاد بر موضوع درس دارای بیشترین نمره‌ی میانگین بود که با مطالعه‌ی گشمرد و همکاران (۳)، قربانی و همکاران (۴)، محدثی و همکاران (۱۲)، درگاهی و همکاران (۱۳)، رضانی و درتاج راوری (۱۵)، مبارکی و کلدوی (۱۶) مطابقت دارد. در مطالعه‌ی دیگری که توسط حاجی آقاجانی در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه اساتید انجام شده است بیانگر این واقعیت بوده است که تسلط علمی بر موضوع درس از مهم ترین ویژگی یک استاد خوب از نظر مدرسین بوده است (۱۷)؛ لذا این ویژگی بایستی به عنوان اولین اولویت در جذب اعضای هیات علمی و مدرسین دانشگاه مدنظر قرار گیرد. عدم توجه به تسلط علمی مدرسین بر موضوع درس مورد تدریس سبب افت کیفیت آموزشی دانشگاه و در نهایت افت کیفیت خدمات ارائه شده در حیطه‌ی سلامتی و زیر ساخت‌های کشوری از جمله ساخت و سازهای شهری بدون در نظر گرفتن وضعیت ایمنی ساختمانی و توانایی تحمل بار ساختمان در رشته‌های فنی و مهندسی خواهد بود. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که ویژگی‌های دیگری از قبیل دانش عمومی در مورد درس مورد تدریس، کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجو، سابقه‌ی تدریس استاد، ارائه‌ی مطالب جدید و به روز، قضاوت درست و رعایت عدالت در برخورد با دانشجو و حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او در نزد دانشجویان مورد بررسی از اهمیت بیشتری برخوردار است که با نتایج مطالعات دیگران همخوانی دارد (۱۶ و ۱۰، ۴، ۳). نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان مورد بررسی همه جنبه‌های مورد مطالعه در مورد یک استاد خوب را مهم دانسته و تفاوت زیادی بین آن‌ها قایل نبودند. اما به حیطه‌ی رعایت قوانین آموزشی نسبت به سایر

حیطه‌ها نمره‌ی کمتری اختصاص داده بودند و شاید این قضاوت مربوط به سطح علمی دانشجویان و یا محیط آموزشی آن‌ها باشد که اهمیت رعایت و اجرای قوانین آموزشی به درستی به دانشجویان آموزش داده نشده باشد. جنبه دانش پژوهی و مهارت‌های تدریس به عنوان مهم ترین ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی در نزد نمونه‌های مورد بررسی مطرح گردیده است که با مطالعه‌ی قربانی و همکاران (۴) که تفاوتی بین حیطه‌های دانش پژوهی، مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی و ارتباط بین فردی قایل نبودند، منطبق نیست. به نظر می‌رسد این تفاوت ناشی از ذهنی بودن پاسخ‌ها و عدم آگاهی کافی دانشجویان از فرایند تدریس باشد که امکان قضاوت مناسب به دانشجو را نمی‌دهد تا امکان تعیین ویژگی‌های مشترک یک استاد خوب دانشگاهی فراهم شود. دلیل احتمالی دیگر این تفاوت، رشته، مقطع تحصیلی و دانشگاه محل تحصیل دانشجویان است که در مطالعه‌ی حاضر، بیشتر نمونه‌ها در مقطع کاردانی بودند و دانشجویان در رشته‌های مربوط به گروه علوم انسانی و فنی مهندسی مشغول به تحصیل بودند. ولی در مطالعه‌ی قربانی و همکاران دانشجویان در رشته‌های گروه علوم پزشکی مشغول تحصیل بوده‌اند و با توجه به اینکه دانشجویان علوم پزشکی بیشتر با موضوع استاد خوب آشنایی دارند ولی در دانشگاه‌های علمی کاربردی این موضوع زیاد مورد توجه نبوده و بیشتر دانشجویان با این موضوع آشنا نبوده، به آن اهمیت نمی‌دهند. نتایج این مطالعه بیان می‌کند که این گروه از دانشجویان برای موارد رعایت آیین نامه آموزشی و حذف دانشجویانی که بیش از حد مجاز عیبت دارند، برگزاری کوییز و امتحان میان ترم، انجام حضور و غیاب در کلاس درس، در دسترس بودن استاد در ساعات غیر درسی جهت سوال از او، استفاده از وسایل کمک آموزشی مناسب، ارجاع دانشجو به منابع درسی، پرسیدن سوال از دانشجو، رعایت طول زمان، شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی و ارزشیابی در شروع و پایان هر

دوره های آموزشی مهارت های ارتباطی و شیوه های برخورد با دانشجو و اداره ی کلاس درس را به مدرسین خود آموزش دهند.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان داد که مهم ترین ویژگی های یک استاد خوب، توان علمی، ارتباط دوستانه با دانشجو و سابقه ی تدریس او می باشد. لذا انتخاب اساتیدی با توانایی علمی بالا و آشنا با روش های ارتباطی و شیوه های مناسب برخورد با دانشجو برای هر موسسه آموزشی از مهم ترین عوامل موفقیت آن موسسه خواهد بود و اساتید دانشگاه با پژوهش و القای تفکر پژوهش محور در دانشجو، می توانند ذهن کنجکاو او را به تلاش مضاعف وادارند. هر اندازه دانشگاه ها به این مسایل توجه بیشتری نمایند و در انتخاب اساتید موسسه ی آموزشی خود این معیارها را مدنظر قرار دهند موفق تر بوده و دانشجویان بهتر و موفق تری خواهند داشت.

تقدیر و تشکر

از تمامی مسوولین دانشگاه که در اجرای این تحقیق ما را یاری نمودند و همچنین از دانشجویانی که در تکمیل این پرسشنامه ها همکاری نمودند، تشکر و قدردانی می گردد.

References

- 1- Boyd D, Goldhaber D, Lankford H, Wyckoff J. The effect of certification and preparation on teacher quality. *Future Child*. 2007; 17: 45-68.
- 2- Mazloomi MahmoodAbad, S S, Rahaei Z. Ehrampoush, M.H., Soltani, T. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students – Yazd, Iran – 2008. *Medical*

مبحث درسی کمترین اهمیت را قایل بودند. اختصاص کمترین نمره به این موارد بیان کننده این واقعیت است که این گروه از دانشجویان از ارزشیابی و آنچه که مربوط به آن باشد هراس داشته و آن را دوست ندارند؛ لذا اساتید و مسوولین آموزشی لازم است به این مهم توجه داشته باشند و در آموزش به دانشجو به جای روش های سخنرانی و شیوه های قدیمی و مرسوم آموزشی، از شیوه های آموزش مهارتی و کاربردی بیشتر استفاده نمایند و دانشگاه ها، آموزش های لازم در زمینه ی اهمیت قوانین آموزشی را در دانشگاه ها نهادینه کرده، از نفرت دانشجویان نسبت به امتحان و اجرای قوانین آموزشی بکاهند. دلیل دیگر این اختلاف می تواند مربوط به شیوه های گزینش دانشجو که در مواردی بدون کنکور وارد دانشگاه می شوند، باشد؛ لذا این گروه از دانشجویان، ارزشیابی و اجرای قوانین آموزشی را به نفع خود نمی دانند. ویژگی هایی مثل انتقادپذیر بودن استاد، شوخ طبعی و منطقی بودن، حفظ شخصیت و احترام به دانشجو، برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو، انعطاف پذیری نسبت به رفتار دانشجو از ویژگی هایی هستند که در این مطالعه و بسیاری از مطالعات دیگر دارای اهمیت بسیاری بوده و دانشجویان آنها را مهم دانسته اند؛ لذا مدرسین بایستی به این موارد توجه ویژه داشته و خود را به این خصوصیات و اخلاق اسلامی مزین نمایند و موسسات آموزشی در انتخاب مدرسین به آنها توجه داشته و

- Journal of Hormozgan*. 2010 ; 4(3): 226-233. [Persian]
- 3- Gashmard R, Moaetamedi N, Vahedparast H. Faculty members' and students' veiwpoints on characteristics of a good university teacher in Boushehr University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(1): 48-

57. [Persian]
- 4- Ghorbani R, Haji Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Journal of Semnan University of Medical Sciences*. 2009; 10(2):77-84 [Persian]
- 5- Gllaver JE. Browing RH. (psychology, Principles and its visage). Translated by Kharrazi AN, 2nd edition, Tehran university press center, 1996: 60-75. [Persian]
- 6- Sutkin G, Wagner E, Harris I, Schiffer R. What makes a good clinical teacher in medicine? A review of the literature. *Academic Medicine*. 2008; 83(5): 452-466.
- 7- Soltani Arabshahi K, Ghaderi A. Developing effective teaching: characteristics of effective teaching from the perspective of teachers and students. *J Iran Univ Med Sci*. 2000; 7(24): 279-87. [Persian]
- 8- Brujerdi A, Shakournia A, Elhampour H. Evaluation results feed back to faculty members of Ahvaz University of Medical Sciences and its effects on improving the quality of teaching. *Iranian Journal of Medical Education*. 2003; 3(2): 41-46. [Persian]
- 9- Thompson- Bowles T. The evaluation of teaching. *Med Teach*. 2000; 22(3): 221-224.
- 10- Abedini S, Kamalzadeh H, Abedini S, Aghamolaei T. Perspectives of medical students regarding criteria for a good university professor, Bandar Abbas, Iran. *Journal of Hormozgan Medicine*. 2010; 14(3): 241-245. [Persian]
- 11- Rad M, Khalili H, Rakhshani M. Nursing and midwifery students' perceptions of the characteristics of an effective clinical teacher. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences*. 2011; 17 (4) :287-293. [Persian]
- 12- Mohaddesi H, Feizi A, Salem R. A comparison of teachers and students opinions toward effective teaching standards in Urmia University of Medical Sciences. *Journal of Nursing and Midwifery Urmia*. 2011; 9 (6) : 464-471. [Persian]
- 13- Dargahi H, Hamouzadeh P, Sadeghifar J, et al. Criteria assessment of a expect teacher for effective teaching. *payavard of health*. 2011; 4 (3 and 4): 91-98. [Persian]
- 14- Gien LT. Evaluation of faculty teaching effectiveness toward accountability in education. *J Nurs Educ*. 1991; 30: 92-94.
- 15- Ramezani T, Dortaj-Ravari E. Investigating the characterestics of an effective teacher and educational factors affecting efficacy efficiency from the view of instructors and nursing students in Kerman University of Medical Sciences. *Strides Development Medical Education*. 2009; 6(2): 139-148. [Persian]
- 16- Mobaraki A, Koldvi A. The specialities of a good master from the viewpoint of students of Yasouj University of Medical Sciences. *Quarterly Journal of Dena*. 2007; 2(2): 56-62. [Persian]
- 17- Haji-Aghajani S. Comparison and survey of teachers and students' views about the items of a good teacher. *Teb-Va-Tazkieh*. 2001; 41: 47-51. [Persian]

The Characteristics of a Good Teacher from the Viewpoint of Students of Sanandaj University of Applied Sciences, 2013

Vahabi A^{1,2}

¹Dept of Public Health, School of Health, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran

²Dept. of Medical Entomology and Vector Control, School of Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Corresponding Author : Dept of Public Health, School of Health, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran

Email: Ahmadvahabi1348@gmail.com

Received: 4 Sep 2013

Accepted: 11 Nov 2013

Background and Objective: The teacher is the most important factor in achieving educational goals in any academic institution. Awareness of student opinions about the characteristics of a good teacher can help us to determine the principles of evaluation of teaching and learning activities. The present study was carried out to determine the characteristics of a good teacher from the viewpoint of students of Sanandaj University of Applied Sciences.

Materials and Methods: The present research was a cross-sectional study. Samples were all of students of Sanandaj University of Applied Sciences who had passed at least two semesters and were enrolled in the second semester of the academic year of 2013. Of those, 384 students were randomly selected. The data gathering tool was a questionnaire consisting of two parts: demographic questions and questions related to the characteristics of a good teacher. For data analysis spss version 16 was used.

Results: From the viewpoint of the students, mastery of the subject matter taught by the teacher, general knowledge about teaching of the lesson, trying to understand the lesson and answering students' questions and teaching experience of the teacher were most important. The least important characteristics of a good educator were paying attention to the students, holding quizzes and midterm exam, academic rank, compliance with educational regulations and dropping the students who exceed absent-from-class limit. There was no statistically significant relationship between sex, course of study and the six areas of the characteristics of a good teacher ($P>0.05$).

Conclusion: The results of the present study show that in the selection of the teachers, high academic abilities, familiarity with the methods of communication, and appropriate ways of dealing with students should be given greater weight.

Keywords: Good master, Characteristic, University, Student, Viewpoint